

สรุปผล

การประชุมวิชาการระดับชาติ

เรื่อง การบริการสาธารณสุขสำหรับประชากรต่างชาติ

Healthy Migrants – Healthy Thailand

วันที่ 7 กรกฎาคม 2549

โดย คณะอนุกรรมการวิชาการ

การประชุมวิชาการระดับชาติเรื่อง การบริการ
สาธารณสุขสำหรับประชากรต่างชาติ Healthy
Migrants – Health Thailand จัดขึ้นระหว่างวันที่ 5-7
กรกฎาคม 2549 เป็นความร่วมมือระหว่าง กรม
สนับสนุนบริการสุขภาพ องค์การ IRC องค์การ PATH
มูลนิธิรักษ์ไทย และ IOM โดยมีเป้าหมายเพื่อให้
ผู้เข้าร่วมประชุมเกิดแนวคิด พัฒนาความรู้ความเข้าใจ
และแลกเปลี่ยนประสบการณ์เพื่อนำไปพัฒนาการ
ให้บริการสุขภาพประชากรต่างชาติได้อย่างมี
ประสิทธิภาพมากขึ้น

การประชุมวิชาการนี้ประกอบด้วยการประชุมห้องใหญ่ 3 ห้อง และห้องย่อย 6 ห้อง ในประเด็นที่สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน มีผู้เข้าร่วมประชุมทั้งสิ้น 522 คน จากหน่วยงานภาครัฐ 361 คน จากองค์กรพัฒนาเอกชน 114 คน และตัวแทนประชากรต่างด้าว 2 คน โดยมีวิทยากรที่ร่วมแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์จำนวน 45 คน

ตัวแทนจากองค์การอนามัยโลก ได้กล่าวว่าการ
โยกย้ายถิ่นฐานเป็นปรากฏการณ์ของมนุษยชาติ
ในการที่จะแสวงหาความปลอดภัยและมั่นคง
ของชีวิต ซึ่งส่งผลกระทบต่อปัญหาสาธารณสุขของ
ประเทศปลายทาง องค์การอนามัยโลก ได้ให้
ความสำคัญกับการพัฒนาทรัพยากรบุคคลเพื่อ
ร่วมกันขับเคลื่อนเกิดการดำเนินงานร่วมกันอย่างจริงจัง
และต่อเนื่องภายใต้ความร่วมมือของทุกฝ่าย

การประชุมวิชาการนี้ได้เริ่มต้นโดยกล่าวถึง
สถานการณ์ว่า ปัจจุบันมีคนราว 191 ล้านคนหรือ
คิดเป็นร้อยละ 3 ของประชากรโลกอพยพไปยัง
ประเทศที่มีความเจริญกว่าทางด้านเศรษฐกิจ
การเมือง และสังคม ผู้อพยพมักประสบปัญหาสภาพ
เป็นอยู่ ความแตกต่างทางภาษาและวัฒนธรรมทำให้
ขาดข้อมูลและเข้าถึงบริการสุขภาพ เกิดภาวะ
เครียด เสี่ยงต่ออุบัติเหตุจากทำงาน การเคลื่อนย้ายนี้
ยังเป็นสาเหตุให้เกิดการแพร่กระจายของโรคต่าง ๆ

ดังนั้น ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องจึงควรปรับทัศนะเพื่อร่วมกันพัฒนา
ระบบบริการสุขภาพ

จากการปกปิด..มาเป็นการแลกเปลี่ยนข้อมูล

จากการกักกัน-บังคับ..มาเป็นการร่วมมือเพื่อการดูแลสุขภาพ

จากการเน้นกลุ่มเสี่ยง..มาเป็นการเน้นต้นเหตุของความเสียง

จากการมุ่งรักษา..มาเป็นการส่งเสริมสุขภาพ และ

จากอคติต่อกลุ่มเคลื่อนย้าย..มาเป็นการทำความเข้าใจวัฒนธรรม

ที่แตกต่าง

ในสถานการณ์ที่มีการระบาดของโรคติดต่อต่าง ๆ
การป้องกันควบคุมโรคในบริบทการเคลื่อนย้าย
ประชากรจึงมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง

การพัฒนาการเฝ้าระวังโรคเชิงรุกก่อนที่จะเกิดการ
ระบาดของโรคโดยสร้างแนวร่วมเครือข่ายชุมชน และ
พัฒนาอาสาสมัครหรือพนักงานสาธารณสุขต่างด้าว
เพื่อเฝ้าระวังโรคจากอาการ และเชื่อมต่อกับระบบ
สุขภาพเพื่อการควบคุมโรคได้อย่างทันการ

นอกจากนี้ ควรพัฒนามาตรการการป้องกันโรคติดต่อ เช่น อนามัยสิ่งแวดล้อม และการให้การศึกษาคู่ชุมชนในมิติที่สอดคล้องกับพฤติกรรม วิถีชีวิตและวัฒนธรรม การควบคุมโรคที่ได้ผลควรทำในมิติระหว่างประเทศด้วย ซึ่งพบว่าสำนักงานตรวจคนเข้าเมือง ที่มีบทบาทหน้าที่ดูแลการเข้าออกนอกประเทศไทยของคนต่างด้าวที่เข้าเมืองผิดกฎหมาย ก็มีข้อจำกัดในการติดตามการรักษาเมื่อส่งกลับประเทศต้นทาง

การพัฒนาาระบบข้อมูลสุขภาพ เพื่อนำมาใช้ในการใน
วิเคราะห์ปัญหาและวางแผนงาน มีความสำคัญ
เช่นกันต่อทำความเข้าใจสถานการณ์ที่แท้จริง เพื่อการ
การเฝ้าระวังควบคุมโรคเชิงรุก และการพัฒนาบริการ
สาธารณสุขในประชากรต่างชาติ ฐานข้อมูลสุขภาพควร
มีการเชื่อมต่อกับข้อมูลสถานะบุคคล ข้อมูลแรงงาน
และมีช่องทางในการให้ผู้ปฏิบัติงานเข้าถึงข้อมูลเพื่อ
การนำไปใช้ได้จริง

การแลกเปลี่ยนประสบการณ์จัดบริการสาธารณสุข
ประชากรต่างชาติ พบว่า ต้องทำงานเชิงรุกเพื่อการ
เข้าถึงประชากรต่างชาติก่อน โดยเริ่มจากงานที่ทำได้
ง่ายและคุ้นเคย เช่น งานอนามัยแม่และเด็ก แล้วจึง
ค่อยๆ ขยายไป บูรณาการงานสุขภาพและสังคม
สงเคราะห์เข้าด้วยกัน ควรมีการพัฒนาตัวเชื่อมระหว่าง
ผู้ให้บริการ และ ผู้รับบริการ เช่น อสต. พสต. จึงจะ
สามารถทำงานได้สอดคล้องกับวิถีชีวิตของ
กลุ่มเป้าหมาย

ทั้งนี้ ผู้บริหารต้องมีพันธะสัญญา ที่ทีมงานต้องเข้มแข็ง
ประกอบด้วยหน่วยงานทั้งในสาธารณสุขเอง รวมทั้งองค์กร
พัฒนาเอกชน ผู้ประกอบการ นายจ้าง และ ชุมชน ร่วมกัน
ทำงานขับเคลื่อนเป็นเครือข่าย สิ่งที่สำคัญยิ่งคือบุคลากร
สาธารณสุขต้องกล้าคิด กล้าทำ “เพราะการไม่ทำ เป็นการ
ซ้ำเติมปัญหา และ นำมาสู่การเสียโอกาสได้” ประสพการณ์การ
ทำงานยังพบว่างบประมาณมิใช่อุปสรรค แต่สิ่งที่ท้าทายการ
ทำงานกับประชากรต่างชาตินี้คือ การเข้าไปค้นหา และ บูรณ
การ พฤติกรรม-ความเชื่อ/วิธีคิด-วัฒนธรรม แล้วนำไปวาง
แผนการจัดการเพื่อการเข้าถึงบริการสุขภาพอย่างมีส่วนร่วมได้

สำหรับการพัฒนาเครือข่ายการทำงานภาครัฐและ
เอกชน ที่ประชุมวิชาการนี้ได้หารือว่าลำพังภาครัฐคง
ไม่สามารถจัดการได้ จึงต้องระดมทรัพยากรและแสวงหา
พันธมิตรเพื่อทำงานเป็นเครือข่ายตั้งแต่ระดับพื้นที่ถึง
ระดับนโยบาย ร่วมกับ องค์กรเอกชน องค์กรท้องถิ่น
และชุมชนประชากรต่างชาติ

เพื่อทำงานให้ครอบคลุมมิติด้านด้านสุขภาพ สังคม
สิ่งแวดล้อม ที่สอดคล้องกับ วิถีชีวิต วัฒนธรรม และ
ความต้องการที่แท้จริงของประชากรต่างชาติ เครือข่าย
จะเกิดพลังได้ต้องเริ่มต้นด้วยมิตรภาพ ความเข้าใจ เปิด
ใจ วางใจ ไร้อคติ รักษากติกา รวมทั้งมีศรัทธาในการที่จะ
ทำงานเพื่อบรรลุเป้าหมายร่วมกัน

เป็นที่ประจักษ์ในการประชุมวิชาการนี้ว่า การพัฒนาพนักงานและอาสาสมัครสาธารณสุขต่างด้าวสามารถลดช่องว่างและเพิ่มประสิทธิภาพในการป้องกัน ควบคุมโรค และการให้บริการสุขภาพ ให้ประชากรต่างชาติ ทั้งในสถานบริการและในชุมชน ปัจจัยที่เอื้ออำนวยต่อการพัฒนา พสต.และอสต. คือ มีผู้บริหารที่มีวิสัยทัศน์ มีบุคลากรที่เข้าใจบริบทของชุมชน สร้างอาสาสมัครได้อย่างครอบคลุมพื้นที่

ทั้งนี้ ควรเน้นการทำงานอย่างมีส่วนร่วมระหว่างอาสาสมัคร
ไทยและต่างด้าว และรูปแบบนี้ควรนำไปขยายผลหรือ
ประยุกต์ใช้ในจังหวัดที่มีประชากรต่างด้าวได้เป็นอย่างดี
สิ่งที่สำคัญคือ รูปแบบ พสต./อสต. มิใช่เป็นทางออกอย่าง
เดียวของการพัฒนาการเข้าถึงบริการสุขภาพประชากร
ต่างชาติ จึงควรมีการพัฒนา รูปแบบในการทำงานอื่นๆที่
เหมาะสมด้วย

การทำงานเพื่อพัฒนาสุขภาพประชากรต่างชาตินั้น
อยู่ในบริบทของแนวนโยบายต่าง ๆ ในด้านหลักความ
มั่นคงแห่งชาติ ก็ได้พิจารณาแยกกันระหว่างสถานภาพ
ทางกฎหมาย และหลักมนุษยธรรมในการดูแลสุขภาพ
ในด้านการจัดระบบแรงงาน เริ่มจากมาตรการผ่อนผัน
รายปี ต่อมาจะมียุทธศาสตร์ในการจัดระบบให้สอดคล้อง
กับการพัฒนาเศรษฐกิจ เน้นการการนำเข้าอย่างถูกต้อง
โดยประสานกับประเทศต้นทาง ทางด้านสถานะทาง
กฎหมาย ก็อาศัยยุทธศาสตร์ทะเบียนราษฎรเป็นหลัก

อย่างไรก็ตาม ความพยายามในการจัดระบบต่าง ๆ
นั้น ยังคงวิ่งไล่ตามปัญหาและไม่สอดคล้องกับสภาพ
ที่แท้จริงของการเคลื่อนย้ายประชากรที่เกิดขึ้น
ตลอดเวลา แม้ว่ากระทรวงสาธารณสุขได้มีความ
พยายามในการพัฒนายุทธศาสตร์สุขภาพที่ชัดเจน
เพื่อเป็นแนวทางในการทำงานในระดับปฏิบัติการ แต่
ก็ยังขาดหน่วยงานรับผิดชอบที่มีภารกิจหลักในการ
ทำงานและบูรณาการงานสุขภาพประชากรต่างชาติ

ต่อคำถามที่ว่า ระบบประกันสุขภาพ คือทางออก
ของการบริหารจัดการสุขภาพประชากรต่างด้าว?
พบว่าในระดับปฏิบัติการนั้นมีความพยายามแก้ไขภาวะ
การให้บริการสุขภาพประชากรต่างชาติในรูปแบบ
กองทุนสุขภาพประกันสุขภาพ ซึ่งการดำเนินงานนี้ได้
เอื้ออำนวยให้เกิดการประสานในทางบวกของหน่วยงาน
ต่างๆที่เกี่ยวข้องในจังหวัด เมื่อมีนโยบายประกันสุขภาพ
เงื่อนไขความสำเร็จขึ้นอยู่กับการผลักดันให้งานสุขภาพ
ประชากรต่างชาติเป็นภารกิจหนึ่งของโรงพยาบาล
เพื่อให้เกิดการจัดสรรงบประมาณส่งเสริมสุขภาพ
เชิงรุก การจัดจ้างพสต. และการพัฒนาระบบบริการ

งานเสริมสร้างภูมิคุ้มกันโรค เป็นตัวอย่างที่ชัดเจนและ
เป็นไปได้ในการบริหารงบประมาณในระดับประเทศ ที่
แม้ว่ามาจากเงินประกันสุขภาพคนไทย แต่ก็สามารถ
จัดการเพื่อให้เข้าถึงเด็กต่างชาติทุกคนเพื่อการควบคุม
โรคติดต่อที่ป้องกันได้ด้วยวัคซีนในประเทศไทย ดังนั้น
ในสถานะที่ประชากรต่างชาติจำนวนมากไม่สามารถเข้า
สู่ระบบประกันได้เนื่องจากข้อจำกัดด้านสถานะทาง
กฎหมาย จึงควรมีพัฒนามาตรการต่างๆเพื่อรองรับให้
เกิดความครอบคลุมในบริการสุขภาพ อันจะนำไปสู่การ
แก้ไขปัญหาสาธารณสุขไทยได้อย่างแท้จริงต่อไป

สำหรับประเด็นจริยธรรมและกฎหมาย ที่ประชุมเห็น
พ้องว่า บริการสาธารณสุขเป็นเรื่องพื้นฐานที่ทุกคนควร
ได้รับตามหลักศีลธรรม บุคลากรสามารถให้บริการ
สุขภาพตามหน้าที่ โดยยึดหลักจริยธรรม จรรยาบรรณ
ซึ่งสอดคล้องกับพระราชบัญญัติของกระทรวงสาธารณสุข
ที่ให้เป็นไปตามหลักมนุษยธรรม ซึ่งกระบวนการที่
ระบบสุขภาพสามารถจะพัฒนาบริการทั้งเชิงรับและเชิง
รุกให้กับประชากรต่างชาติ ภายใต้สิทธิพื้นฐานของความ
เป็นมนุษย์

ดังนั้นทั้งคนไทยและคนต่างชาติ ควรได้รับการที่
“ถูก ฟรี ดี ใกล้เคียง เป็นมิตร ทัวถึง และเท่าเทียม”
เมื่อเป็นเช่นนี้ สิ่งที่ทำทายนากกว่าคือ การปรับ
ทัศนคติบุคลากรสาธารณสุขเพื่อให้เข้าใจแนวคิดนี้
อย่างถ่องแท้และนำมาปฏิบัติได้จริง

ผลจากการประชุมวิชาการในสามวันที่ผ่านมา
สามารถสรุปเป็นประเด็นที่ท้าทาย
ที่ต้องพัฒนาร่วมกันต่อไป
ดังนี้คือ

1. พัฒนาโครงสร้างของกระทรวงสาธารณสุข ให้มีหน่วยงานที่มีภารกิจหลักในการบูรณาการงานสาธารณสุขประชากรต่างชาติ
2. ยกร่างยุทธศาสตร์ประชากรต่างชาติที่พัฒนาขึ้นให้เป็นยุทธศาสตร์อย่างเป็นทางการ และให้มีผลในระดับปฏิบัติการอย่างแท้จริง
3. พัฒนาความร่วมมือและนโยบายระหว่างประเทศที่ชัดเจนในเรื่องการรักษา การป้องกัน ควบคุมโรคติดต่อ และการส่งต่อ

4. บริหารจัดการเงินประกันสุขภาพแรงงานต่างด้าวในระดับจังหวัดอย่างมีประสิทธิภาพและก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อการส่งเสริมป้องกันดูแลสุขภาพของกลุ่มเป้าหมาย
5. พัฒนามาตรการเสริมอื่นๆ นอกจากการประกันสุขภาพที่มีอยู่ในปัจจุบัน เพื่อส่งเสริมป้องกันควบคุมโรคให้ครอบคลุมกลุ่มเป้าหมายที่ไม่สามารถเข้าสู่ระบบประกันได้
6. ผลักดันให้มีตำแหน่ง พสต. ช่วยงานด้านสาธารณสุขได้อย่างถูกต้องตามกฎหมาย เพื่อกำหนดกรอบอัตรากำลังและงบประมาณที่ชัดเจน

7. เสริมสร้างความเข้าใจและความเท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงนโยบาย มาตรการ และระเบียบต่างๆ ที่เกี่ยวข้องในกลุ่มผู้ทำงานด้านสุขภาพประชากรต่างชาติ

8. พัฒนาความร่วมมือในระดับชุมชน จังหวัด ภูมิภาค ประเทศ และระหว่างประเทศ ให้เกิดการดำเนินงานร่วมกันในการแลกเปลี่ยนข้อมูล และสร้างความเข้าใจต่อความแตกต่างทางวัฒนธรรมโดยคำนึงถึงสิทธิและศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์ของทุกคน

“ประเทศไทยจะบรรลุ *Healthy Thailand* ได้
เราต้องสร้างสรรค์สุขภาพที่ดี
ให้กับทุกคนที่อาศัยอยู่ในประเทศไทย
Healthy Migrants จึงมิใช่เพียงภาระหน้าที่
แต่คือพันธะสัญญาของเราทุกท่านที่ร่วมประชุมวิชาการนี้
ในอันที่จะนำไปสู่เป้าหมาย *Healthy Thailand* ได้จริง”

